

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXXVI. De causis tristitiæ, seu doloris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

mit interiorē cōceptū, & affectum non solum in ho-
minibus, sed etiā in aliis animalibus, ut dī in 1. Pol. *

Cast. 2. circa
med. to. 5.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ delectatio causatur
ex bono, quod uno modo dicitur: & ideo delectatio
nis non assignantur tot species, sicut tristitiæ, quæ
causatur ex malo, quod multifariam contingit, ut di-
cit Dion. 4. cap. de* diuinis nomin.

Pa. 4. a med.

AD SECVNDVM Dicendum, quod p̄nitentia
est de malo proprio, quod per se est obiectum tristi-
tiæ, unde non pertinet ad has species: zelus verò &
nemesis sub inuidia continentur, ut infra * patebit.

q. seq. ar. 2.

AD TERTIVM dicendum, quod diuisio ista
non sumitur secundum oppositiones specierum,
sed secundum diuersitatem extraneorum, ad quæ
trahitur ratio tristitiæ, ut dictum est.*

In corp. art.

¶ Super quæst. trigesi-
mosexta. articulum
primum.

QVAESTIO XXXVI.

De causis tristitiæ, seu doloris, in qua-
tuor articulis diuisa.

IN 1. art. quæstio,
36. memento do-
ctrinæ superius
datae in 1. ar. quæst. 8.
quomodo priuatio-
nes capiuntur ut en-
tia, & bona in ratio-
ne. eodem enim iudi-
cio sumuntur ratione
contrarii mali: sicut
enim mulierem non
tangere, sumitur ut
bonum, ita etiam su-
mitur ut malum.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

I. 8. q. Dul-
citiæ cap. 1. a
med. to. 4.

q. p̄c. art. 4.

q. 35. ar. 4.

Cap. 7. & 9.
tom. 5.

C. 15. in fin.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Ad hoc dicitur,
quod licet tam amif-
sio boni, quam ma-
lum possit habere
rationem entis: ap-
prehendi siquidem
potest, & amissio ni-
tæ, & malum mortis
sub ratione sacrificii
diuini &c. inter
ipsa tamen in re, &
in ratione hoc inter
est, quod in re, utrius-
que ratio consistit
in priuatione boni,
ut in litera deduci-
tur: in ratione au-
tem ratio boni amif-
si consistit in priua-

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Ad hoc dicitur,
quod licet tam amif-
sio boni, quam ma-
lum possit habere
rationem entis: ap-
prehendi siquidem
potest, & amissio ni-
tæ, & malum mortis
sub ratione sacrificii
diuini &c. inter
ipsa tamen in re, &
in ratione hoc inter
est, quod in re, utrius-
que ratio consistit
in priuatione boni,
ut in litera deduci-
tur: in ratione au-
tem ratio boni amif-
si consistit in priua-

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

¶ Sed occurrit unum
dubium non disti-
mulandum: si bo-
num amissum, & ma-
lum coniunctum in
re coincidunt; quia
malum in priuatio-
ne boni consistit, &
propterea in motu
naturali nulla quo-
dammodo esset hæc
quæstio, ut in litera
dicitur, cum in ratio-
ne utranque induat
rationem entis, quæ
restat inter ea diffe-
rentia, ob quam
malum coniunctum
fortiatur rationem
contrarii potius,
quam bonum amif-
sum, & ob quam
tristitia respicit bo-
num amissum sub
ratione mali con-
iuncti, & non econ-
uerso.

DEINDE considerandum
est de causis tristitiæ.

ET CIRCA hoc quæ-
runtur quatuor.

¶ Primò, Vtrum causa doloris
sit bonum amissum, uel magis
malum coniunctum.

¶ Secundò, Vtrum concupiscen-
tia sit causa doloris.

¶ Tertio, Vtrū appetitus vnita-
tis sit causa doloris.

¶ Quarto, Vtrum potestas cui re-
sistit non potest, sit cā doloris.

ARTICVLVS PRIMVS.
Vtrum causa doloris sit bonum amif-
sum, uel malum coniunctum.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod bonū amif-
sum sit magis causa doloris, quā
malum coniunctum. Dicit enim
Aug. in lib. * de octo quæstionib.
Dulcitiæ, dolorē esse de amissio-
ne bonorum temporalium: eadē
ergo rōne quilibet dolor ex amif-
sione alicuius boni contingit.

¶ 2. Præ. Supra dictum est, * q̄
dolor qui delectationi contraria-
tur, est de eodem, de quo est dele-
ctatio: sed delectatio est de bono,
sicut supra dictū est. * ergo dolor
est principaliter de amissioe boni.

¶ 3. Præ. Secundum Aug. * 14.
de ciui. Dei, amor est causa tristi-
tiæ, sicut & aliarum affectionum
animæ: sed obiectum amoris est
bonū, ergo dolor, uel tristitia ma-
gis respicit bonum amissum,
quā malum coniunctum.

SED CONTRA est, quod Da. *
dicit in 2. lib. q̄ expectatū malū ti-
morē cōstituit: p̄ns uerò tristitiā.

RESPON. Dicendum, q̄ si
hoc mō se hērent priuationes in
apphēssione aīæ, sicut se hnt in ip-
sis reb. ista q̄stio nullius momēti

esse uideretur. Malum. n. ut in 1.
li. * habitū est, est priuatio boni:
priuatio autem in rerum natura
nihil est aliud, quā carentia op-
positi habitus. In hoc ergo idem
esset tristitari de bono amisso, & de
malo habito: sed tristitia est motus
appetitus apprehensionem sequē-
tis: in apprehensione autem ipsa
priuatio hēt rōnem cuiusdam en-
tis: unde dicitur ens rōnis: & sic
malum cum sit priuatio, se habet
per modum contrariū. Et iō quan-
tum ad motum appetitiuum, dif-
fert, utrum respiciat principalius
malum coniunctum, uel bonum
amissum. Et quia motus appetitus
animalis hoc modo se habet in o-
peribus animæ, sicut motus natu-
ralis in rebus naturalibus, ex con-
sideratione naturalium motuum
ueritas accipi potest. Si. n. accipiamus
in motib. naturalib. accessum &
recessum, accessus per se respicit
id quod est contentiens naturā,
recessus autē per se respicit id, qd ē
cōtrariū: sicut graue per se recedit
a loco superiori, accedit autē na-
turaliter ad locum inferiorē. Sed
si accipiamus cām utriusque mo-
tus. i. grauitatem, ipsa grauitas per
prius inclinatur ad locum deorsum,
q̄ retrahatur a loco sursum, a quo re-
cedit ut deorsum tendat. Sic igitur
cum tristitia in moribus appetiti-
uis se habeat p̄ modum fugæ, uel
recessus, delectatio autem per mo-
dum prosecutionis, uel accessus,
sic delectatio per prius respicit bo-
num adeptum, quasi proprium
obiectum, ita tristitia respicit ma-
lum coniunctum: sed causa delec-
tationis & tristitiæ. i. amor, per
prius respicit bonum, q̄ malum.
Sic ergo eo mō, quo obiectū est
cā passionis, magis proprie est
cā tristitiæ, uel doloris, malum cō-
iunctum, quā bonū amissum.

AD PRIMVM ergo dicendū,
quod ipsa amissio boni apprehē-
ditur sub ratione mali, sicut & a-
missio mali apprehenditur sub ra-
tione boni: & ideo Aug. dicit dolorem prouenire
ex amissione temporalium bonorum.

AD SECVNDVM Dicendum, quod delectatio, &
dolor ei contrarius respiciunt idem, sed sub contra-
ria ratione: nam si delectatio est de præsentia alicuius,
tristitia est de absentia eiusdem. In uno autem con-
trario in eluditur priuatio alterius, ut patet in
10. Metaph. * & inde est, quod tristitia, quæ est de cō-
trario, est quodammodo de eodem sub contraria
ratione.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

AD TERTIVM Dicendum, quod quando ex una
causa proueniunt multi motus, non oportet quod
omnes principalius respiciant illud, quod principa-
lius respicit eam, sed primus tantum: unusquisque
autem aliorum principalius respicit illud, quod est
ei conueniens secundum propriam rationem.

ARTICVLVS II.

Vtrum concupiscentia sit causa doloris.

IN ar. nota Nouit... qd' est obiectum tristitia...

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod concupiscentia non sit causa doloris...

qui est in unum contrarium, non est causa motus...

¶ 2 Præ. Dolor, secundum Damasc. est de præsentia...

¶ 3 Præ. Id quod per se est delectabile, non est causa doloris...

SED CONTRA est, qd' Aug. dicit in Ench. Subintransigentibus ignorantia...

RESPON. Dicendum, qd' tristitia est motus quidam appetitus animalis...

¶ 1 Præ. Dolor, secundum Damasc. est de præsentia...

¶ 2 Præ. Quælibet separatio unitati opponitur. si ergo dolor...

¶ 3 Præ. Eadem ratione appetitus coniunctionem boni, & remotionem mali...

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 3. de li. arb. quod ex dolore...

RESPON. Dicendum, quod eo modo quo concupiscentia, uel cupiditas...

AD PRIMVM ergo dicendum, qd' inclinatio appetitus ad bonum...

AD SECUNDVM Dicendum, qd' illud qd' concupiscitur, etsi realiter...

AD TERTIVM dicendum, qd' separatio nociuorum & corruptentium...

Atum præsentialiter apponitur, quod dolor est causat. AD TERTIVM Dicendum, qd' concupiscentia est delectabilis...

ARTICVLVS III.

Vtrum appetitus unitatis sit causa doloris.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, qd' appetitus unitatis non sit causa doloris...

Philoso. in 10. Ethic. qd' hæc opinio, qd' posuit, repletionem esse causam delectationis...

¶ 2 Præ. Quælibet separatio unitati opponitur. si ergo dolor causaretur ex appetitu unitatis...

¶ 3 Præ. Eadem ratione appetitus coniunctionem boni, & remotionem mali...

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 3. de li. arb. quod ex dolore, quem bestia sentiunt...

RESPON. Dicendum, quod eo modo quo concupiscentia, uel cupiditas boni est causa doloris...

AD PRIMVM ergo dicendum, qd' non omnis unio perficit rationem boni...

AD SECUNDVM dicendum, qd' separatio potest esse delectabilis uel in quantum remouetur illud quod est contrarium perfectioni rei...

AD TERTIVM dicendum, qd' separatio nociuorum & corruptentium appetitur, in quantum tollunt debitam unitatem...

Super quest. trigesima sexta articulus tertium.

IN 3. & 4. ar. eiusdem q. 36. nil occurrit scribendum, sed tu collige causas tristitia...

Cap. 23. post med. 10. 11.

Vtrum potestas, cui non potest resisti, sit causa doloris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod potestas maior non debet poni causa doloris. Quod enim est in potestate agentis, non dum est praesens, sed futurum; dolor autem est de malo praesenti: ergo potestas maior non est causa doloris.

¶ 2 Præ. Nocumentum illatum est causa doloris: sed nocumentum potest inferri etiam a potestate minore: ergo potestas maior non debet poni causa doloris.

¶ 3 Præ. Causæ appetitiuorum motuum sunt interiores inclinationes animæ: potestas autem maior est aliquid exterius: ergo non debet poni causa doloris.

Cap. 20. non pcul a prin. tom. 6.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libro de natura *boni. In animo dolorem facit voluntas resistens potestati maiori: in corpore dolorem facit sensus resistens corpori potentiori.

ar. 1. huius q.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, *malum coniunctum est causa doloris, vel tristitiæ per modum obiecti. Id ergo quod est causa coniunctionis mali, debet poni causa doloris vel tristitiæ. Manifestum est autem hoc esse contra inclinationem appetitus, ut malo praesentialiter inhaereat: quod autem est contra inclinationem alicuius, nunquam aduenit ei nisi per actionem alicuius fortioris: & ideo potestas maior ponitur esse causa doloris ab Augustino. *Sed sciendum est, quod si potestas fortior intantum inualecat, quod mutet contrariam inclinationem in inclinationem propriam, iam non erit aliqua repugnantia vel violentia: sicut quando agens fortius, corrumpendo corpus graue, auferit ei inclinationem, qua tendit deorsum, & tunc ferri sursum non est ei violentum, sed naturale. Sic igitur, si aliqua potestas maior intantum inualecat, quod auferat inclinationem voluntatis vel appetitus sensitui, ex ea non sequitur dolor, vel tristitia: sed tunc solum sequitur, quando remanet inclinatio appetitus in contrarium. & inde est quod Augustinus dicit, quod voluntas resistens potestati fortiori causat dolorem, si enim non resisteret, sed cederet consentiendo, non sequeretur dolor, sed delectatio.

Loco in arg. Sed contra, citato.

li. de. na. bo. ni. c. 20. non pcul a princip. tom. 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod maior potestas dolorem causat, non secundum quod est agens in potentia, sed secundum quod est agens actu, dum scilicet, facit coniunctionem mali corruptiui.

AD SECUNDVM dicendum, quod nihil prohibet aliquid quam potestatem, quæ non est maior simpliciter, esse maiorem quantum ad aliquid, & secundum hoc aliquid nocumentum inferre potest. Si autem nullo modo maior esset, nullo modo posset nocere, unde non posset causam doloris inferre.

AD TERTIVM dicendum, quod exteriora agentia possunt esse causa motuum appetitiuorum in quantum causant praesentiam obiecti: & hoc modo potestas maior ponitur causa doloris.

¶ Super quest. trigessimam septimam.

Circa quaest. 37. nihil occurrit scribendum, nisi ut qui uolunt uideri naturas passionum, aduertant ad regulam in 4. articulo traditam. scilicet, quod dupliciter existere motu in qualibet passione, scilicet

QVAESTIO XXXVII.

De effectibus doloris, uel tristitiæ, in quatuor articulos diuisa.

DE INDE considerandum est de effectibus doloris, uel tristitiæ.

ET CIRCA hoc quaeruntur quatuor.

F ¶ Primò, Vtrum dolor auferat facultatem addiscendi.
¶ Secundò, Vtrum aggrauatio animi sit effectus tristitiæ, uel doloris.
¶ Tertio, Vtrum tristitia, uel dolor debilitet omnem operationem.
¶ Quarto, Vtrum tristitia noceat corpori magis quam aliae passionnes animæ.

ccet appetitus, & corporis, motus corporis similis est motui animi, in hoc, quod est se habere per modum projectionis uel fugæ. Et si hanc deus, uidebit non dari illas duas tristitias, quas superius reprobaui.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum dolor auferat facultatem addiscendi.

AD PRIMVM ergo sic proceditur. Videtur, quod dolor non auferat facultatem addiscendi. Dicitur enim Isa. 26. Cum feceris iudicia tua in terra, iustitiam discunt omnes habitatores orbis. & infra: In tribulatione murmuris doctrina tua eis: sed ex iudicijs Dei, & tribulatione sequitur dolor, seu tristitia in cordibus hominum. ergo dolor, uel tristitia non tollit, sed magis auget facultatem addiscendi.

¶ 2 Præ. Isa. 28. dicitur. Quem docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos alacte, auulso ab uerberibus, id est, a delectationibus. Sed dolor & tristitia maxime tollunt delectationes: impedit enim tristitia omnem delectationem, ut dicitur in septimo Ethic. *Et Eccles. 11. dicitur, quod malitia unius horæ obliuionem facit luxuriæ maxime: ergo dolor non tollit, sed magis præbet facultatem addiscendi.

¶ 3 Præ. Tristitia interior præminet dolori exteriori, ut supra dictum est: *sed simul cum tristitia potest homo addiscere: ergo multo magis simul cum dolore corporali.

SED CONTRA est, quod Augustinus *dicit in 1. Soliloquio. Quamquam acerimo dolore dentium his diebus torquerer, non quidem sine bar animo uolueri nisi ea, quæ iam forte didiceram, a discendo autem penitus impediabar, ad quod mihi tota intentione animi opus erat.

RESPON. Dicendum, quod quia omnes potentia animæ in una essentia animæ radicanter, necesse est quod quando intentio animæ uehementer trahitur ad operationem unius potentie, retrahatur ab operatione alterius. unius enim animæ non potest esse nisi una intentio. & propter hoc si aliquid ad ad se trahat totam intentionem anime, uel magnam partem ipsius, non compatitur secum aliquid aliud quod magnam attentionem requirat. Manifestum est autem, quod dolor sensibilis maxime trahit ad se intentionem animæ; quia naturaliter unumquodque tota intentione tendit ad repellendum contrarium, sicut etiam in rebus naturalibus apparet. Similiter etiam manifestum est, quod ad addiscendum aliquid de nouo, requiritur studium, & conatus cum magna intentione, ut patet per illud quod dicitur Proverb. 2. Si quaesieris sapientiam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam, tunc intelliges disciplinam. Et ideo si sit dolor intensus, impeditur homo, ne tunc aliquid addiscere possit: & tantum potest intendi, quod nec etiam in statu dolore potest homo aliquid considerare etiam quod prius sciuit. In hoc tamen attenditur diuersitas secundum diuersitatem amoris, quem homo habet ad addiscendum uel considerandum, quia quâto maior fuerit, magis retinet intentionem animi, ne omnino feratur ad dolorem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod tristitia moderata, quæ excludit euagationem animi, potest conferre ad

Cap. 21. procul tom. 5.

Cap. 11. procul tom. 5.

Cap. 11. procul tom. 5.

Greg. 11. tab. 11. Dan. 11. de fi. c. 1.

936. 21.